

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 14 mars 2008

Mål nr

Ö 108-07

KLAGANDE

1. TO

2. CO

Ombud för 1 och 2: Förbundsjurist AO

MOTPART

Länsförsäkringar Älvsborg, 562500-4337

Box 1107

462 28 Vänersborg

Ombud: PR

Även företrätt av riksåklagaren

SAKEN

Prövning av beslut att lämna ut beslagtaget föremål m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sveriges beslut den 6 december 2006 i mål Ö 4106-06

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut upphäver Högsta domstolen polismyndighetens i Västra Götaland beslut den 22 augusti 2006 att den beslagtagna båten av modell Saga 22 (beslagsliggarnummer 5404-06) skall lämnas ut till Länsförsäkringar Älvsborg. Beslaget skall bestå.

Med ändring av hovrättens beslut avseende rättegångskostnader förpliktas Länsförsäkringar Älvsborg att ersätta TO och CO för deras rättegångskostnader i tingsrätten med tjugotretusensexhundrasexton (23 616) kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 september 2006 tills betalning sker, och i hovrätten med tolv tusenåttahundrasextiotvå (12 862) kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 6 december 2006 tills betalning sker.

Länsförsäkringar Älvsborg skall ersätta TO och CO för deras rättegångskostnader i Högsta domstolen med tolv tusenfyrahundrasextiofyra (12 464) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

TO och CO har yrkat att Högsta domstolen upphäver polismyndighetens beslut att lämna ut den i beslag tagna båten av modell Saga 22

(beslagsliggarnummer 5404-06) till Länsförsäkringar Älvsborg och beslutar att båten skall lämnas ut till dem. För det fall Högsta domstolen inte upphäver beslutet att lämna ut båten till Länsförsäkringar har TO och CO yrkat att försäkringsbolaget skall förpliktas att utge ersättning till dem med 17 209 kr avseende tillbehör och förbättringar. Alternativt har TO och CO yrkat att försäkringsbolaget förpliktas avskilja och återlämna inredningen till dem. TO och CO har vidare yrkat ersättning för sina rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

Länsförsäkringar Älvsborg har bestritt ändring.

TO och CO har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Inledning

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2003 infördes den s.k. vindikationsprincipen beträffande stöldgods. Enligt 3 § lagen (1986:796) om godtrosvärav av lösöre består ägarens rätt till egendomen även om förutsättningarna för godtrosvärav enligt 2 § är uppfyllda, om egendomen har frånhänts ägaren genom att någon olovligen tagit den eller tilltvingat sig den genom våld på person eller genom hot som innebar eller för den hotade framstod som trängande fara; kräver ägaren inte tillbaka egendomen från innehavaren inom sex månader från det att han fick eller måste antas ha fått kännedom om dennes innehav, får förvärvaren dock äganderätt till egendomen. I samband med lagändringen infördes även regler i 27 kap.

rättegångsbalken om utlämnande av vad som tagits i beslag med syftet att målsäganden snabbare skall få tillbaka sin egendom.

Om målsäganden eller någon som trätt i dennes ställe har framställt anspråk på ett beslagtaget föremål och det är uppenbart att han har bättre rätt till detta än den hos vilken beslaget har gjorts, får undersökningsledaren eller åklagaren enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken, innan åtal har väckts, besluta att föremålet skall lämnas ut till honom. Den som drabbats av beslaget har i dessa fall enligt 27 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken möjlighet att begära rättens prövning av beslutet om utlämnande. Rätten skall då inom viss angiven tidsfrist hålla förhandling.

I det nu aktuella fallet anmälde MK den 16 oktober 2003 till polisen att hans båt stulits i en småbåtshamn. Han uppbar försäkringsersättning från Länsförsäkringar, som därmed trädde i hans ställe. Båten togs i beslag hos TO och CO den 14 juli 2006. Undersökningsledaren beslöt den 22 augusti 2006 att lämna ut båten till Länsförsäkringar. TO och CO har utan framgång överklagat utlämningsbeslutet i tingsrätten och hovrätten.

Det har inte ifrågasatts att TO och CO har gjort ett godtrosvärv enligt 2 § godtrosvärvslagen. Frågan i målet är i första hand om det enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken är uppenbart att Länsförsäkringar har bättre rätt, i betydelsen äganderätt, till båten enligt 3 § godtrosvärvslagen. Förutsättningarna för att Länsförsäkringar skall ha sådan bättre rätt är, som nämnts, att båten har tagits olovligen från målsäganden samt att Länsförsäkringar har krävt tillbaka båten från TO och CO inom sex månader från det bolaget fick eller måste antas ha fått kännedom om dessas innehav.

Identitet

TO och CO har invänt mot utlämningsbeslutet att det inte råder identitet mellan den båt som de har innehaft och den som stals från MK och därvid pekat på vissa skillnader mellan båtarna. Högsta domstolen gör beträffande identitetsfrågan ingen annan bedömning än domstolarna har gjort.

Anspraak inom tidsfristen

TO och CO har anfört att de, liksom den tidigare ägaren MK, haft båten försäkrad hos Länsförsäkringar, som därför måste antas ha känt till deras innehav från det att deras försäkring tecknades i juli 2004 men ändå inte framställt krav förrän två år senare. Länsförsäkringar har invänt att bolaget, när det meddelar en ny båtförsäkring, inte kan se om båten redan är försäkrad hos bolaget; båtarna registreras visserligen i ett försäkringsregister men uppgifterna är inte sökbara.

Som anges i förarbetena har innehavaren be visbördan för att ägaren (eller den som trätt i dennes ställe) har känt till innehavet mer än sex månader innan ägaren krävt tillbaka egendomen. En viss lättnad i beviskravet uttrycks genom lagtextens lydelse ”måste antas ha fått kännedom”. (Se prop. 2002/03:17 s. 37.)

På grund av vad Länsförsäkringar anfört måste det inte antas att bolaget fått kännedom om TO och COs innehav av MKs båt mer än sex månader innan anspråket framställdes.

Olovligt tillgrepp

TO och CO har gjort gällande att det inte är uppenbart att båten stulits från MK. Enligt dem är det möjligt att DB, som sålde båten till dem, har köpt den av MK eller någon honom närstående.

Med avseende på en prövning enligt 3 § godtrosvärvslagen anförde utredningen att ägaren i många fall kan ha fullgjort sin bevisskyldighet om att det skett ett olovligt tillgrepp genom en hänvisning till en polisanmälan. Om förvärvaren förnekar att ett olovligt tillgrepp har ägt rum och hävdar att han har förvärvat egendomen av den som påstår sig vara rätt ägare eller av någon som denne har anförtrott egendomen till, t.ex. genom lån, kan det – allt beroende på bärkraften i påståendet – enligt utredningen krävas att den som uppger sig ha olovligt frånhänt egendomen förebringa ytterligare bevisning till stöd för sitt påstående. (SOU 2000:56 s. 170.)

Även om bevisbördan vid en slutlig prövning av ägarens anspråk på bättre rätt kan vara på angivet sätt fördelad mellan parterna eller beviskravet åtminstone lättat för ägaren, måste det vid en prövning enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken beaktas att ett utlämnande till målsäganden på detta stadium kräver att dennes bättre rätt är uppenbar. Den beslagtagna egendomen är i tryggt förvar hos polisen. Den som drabbats av beslaget kan inte förfoga över egendomen och målsäganden har skydd mot den andres borgenärer, om det vid en slutlig prövning anses att återtaganderätt finns enligt 3 § godtrosvärvslagen. En innehavare, som låt vara blankt hänvisat till en överlåtare och sagt att denne kan ha köpt egendomen från målsäganden, har fog för att tro att polisen kommer att utreda om överlåtaren eller någon i ett tidigare led anförtrotts egendomen av målsäganden eller om

egendomen tagits olovligen. Innehavarens möjlighet att inom den korta frist som anges i 27 kap. 6 § rättegångsbalken själv utreda denna fråga, sedan innehavaren underrättats om beslutet om utlämnande enligt 4 a §, är långt mindre än inför en slutlig prövning av målsägandens enskilda anspråk. Skulle förundersökningen läggas ner utan att ett beslut enligt 4 a § om utlämnande fattats och i stället ett utlämnande till den hos vilken beslaget gjordes bli aktuellt, har målsäganden tre veckor på sig att väcka talan om bättre rätt och ansöka om kvarstad (jfr 27 kap. 8 § tredje stycket rättegångsbalken). Så länge det inte är helt klart att det förekommit ett olovligt tagande, kan det därför inte anses vara uppenbart att målsäganden har bättre rätt till egendomen i den mening av avses i 4 a §.

Fastän TO och CO inte åberopat något stöd för sin invändning och fastän MKs stöldanmälan framstår som trovärdig, har invändningen – som lämnats outredd av polisen – medfört att det inte är uppenbart att Länsförsäkringar har bättre rätt till båten än TO och CO.

Avskiljande, ersättning och retentionsrätt

TO och CO har, för det fall Högsta domstolen skulle finna att båten skall lämnas ut till Länsförsäkringar, yrkat att de tillerkänns ersättning för kostnader som de har lagt ned på båten i form av utrustning och förbättringar eller att de annars får avskilja utrustningen från båten. Ersättningskravet får – bl.a. därför att TO och CO hänvisat till 7 § lagen (1974:1066) om förverkad egendom och hittegods – uppfattas så att de också gör gällande retentionsrätt i båten.

Av 3 § godtrosförvärvslagen framgår inte mer än att målsägandens rätt att återkräva egendom som frånhänts honom omfattar just den egendomen. Av propositionen framgår att frågan om innehavarens rätt att *avskilja* föremål som sammanfogats med den frånhända egendomen överlämnats till rättspraxis, att lösas i enlighet med allmänna obligationsrättsliga och sakrättsliga principer (prop. 2002/03:17 s. 28). Även om något innehavarens föremål i sakrättsligt avseende blivit tillbehör till den sedermera beslagtagna egendomen (jfr NJA 1960 s. 9), vilket har betydelse om målsäganden är insolvent eller överlåter egendomen, bör innehavaren ha rätt att före utlämnandet avskilja tillbehör där det kan ske utan väsentlig skada på det som olovligen frånhänts målsäganden (jfr dock SOU 2000:56 s. 163).

Med hänsyn till Högsta domstolens överväganden i övrigt finns ingen anledning att bedöma vilka föremål som TO och CO skulle ha rätt att avskilja, om båten skulle lämnas ut till Länsförsäkringar.

Det är inte möjligt att i samband med en prövning enligt 27 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken *förplikta målsäganden att betala ersättning* till innehavaren för nedlagda kostnader. Frågan är emellertid om det är möjligt att beakta en *retentionsrätt* för innehavaren, varvid dennes rätt till ersättning för kostnader nedlagda på den beslagtagna egendomen skulle komma att prövas prejudiciellt.

När det i 3 § godtrosförvärvslagen talas om bättre rätt till den egendom som frånhänts ägaren, avses frågan om vem av ägaren eller godtrosförvärvaren som har äganderätt till egendomen. Av utredningens betänkande framgår att det lämnats öppet om den som förvärvat egendomen kan ha retentionsrätt i

denna till säkerhet för kostnader som lagts ned på egendomen efter innehavarens förvärv. (Se a. SOU s. 161 ff., särskilt s. 164 nederst; jfr a. prop. s. 28.) Eftersom det här är fråga om kostnader för åtgärder som kommer ägaren till godo – till skillnad från kostnader som innehavaren haft för själva förvärvet – finns inte skäl att avvika från allmänna principer om retentionsrätt för ersättning för nödiga och nyttiga kostnader vid återbäring av egendom som tillkommer annan. Besittaren har således i princip alltid rätt till ersättning för nödiga kostnader och, om han var i god tro, även för nyttiga kostnader, se t.ex. 5 kap. 1 § jordabalken, 12 § lagen (2005:130) om dödförklaring, 4 kap. 15 § konkurslagen samt NJA 1936 s. 650 och 1987 s. 312.

Det finns ingen anledning att den som drabbats av ett beslag skulle gå miste om den förmån som reglerna om retentionsrätt skulle ge honom vid en slutlig prövning av huruvida målsäganden har bättre rätt till egendomen, när målsägarens anspråk på att få ut egendomen prövas interimistiskt enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken. Med hänsyn till prövningens summariska karaktär kan det inte bli fråga om att ta ställning till ersättningskravets storlek. Om målsäganden inte frivilligt betalar eller går med på att utlämnandet villkoras av betalning av ett visst belopp, bör den beslagtagna egendomen lämnas ut till målsäganden bara om det är uppenbart att den som drabbats av beslaget saknar retentionsrätt till säkerhet för nedlagda kostnader.

TO och CO har specificerat i vilka avseenden de i god tro har lagt ned kostnader på båten. Det är inte uppenbart de saknar fog för sina krav på ersättning.

Slutsats rörande prövningen enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken

Undersökningsledarens beslut om att båten skall lämnas ut till Länsförsäkringar skall upphävas dels därför att det inte är uppenbart att båten tagits olovligen från MK, dels därför att det inte är uppenbart att TO och CO saknar retentionsrätt i båten för nedlagda kostnader som Länsförsäkringar inte vill kompensera före utlämnandet.

Övrigt

När rätten upphäver ett beslut om utlämnande enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken, skall rätten inte pröva förutsättningarna för själva beslaget. Frågan om hävande av beslaget ankommer i första hand på undersökningsledaren eller åklagaren. (Se 27 kap. 8 § fjärde stycket och a. prop. s. 44.) Den som drabbats av beslaget kan dock kräva att beslaget hävs och det beslagtagna föremålet lämnas ut till honom (se 27 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken). TO och COs, först i Högsta domstolen, framställda yrkande om att båten skall lämnas ut till dem kan dock inte prövas av Högsta domstolen som första instans.

TO och CO har vunnit i sak. De har därför rätt att av Länsförsäkringar få ersättning för sina rättegångskostnader (jfr 31 kap. 2 § rättegångsbalken samt 31 kap. 11 § fjärde stycket med hänvisning till 18 kap. 12 § samma balk). I fråga om underrättskostnaderna får TO och CO med hänsyn till målets omfattning anses skäligen tillgodosedda med 23 616 kr, varav 21 866 kr avseende arbete och 1 750 kr avseende utlägg i tingsrätten och 12 862 kr avseende arbete i hovrätten.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Severin Blomstrand, Torgny Håstad (referent), Ann-Christine Lindeblad, Per Virdesten och Stefan Lindskog
Föredragande revisionssekreterare: Ulrika Kvarnsjö